УДК 336

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ДОМІНАНТИ, РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

(ЗА ПІДСУМКАМИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ)

FINANCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF INTEGRATIONAL PROCESSES: DOMINANTS, RISKS AND MODERN CHALLENGES

(BASED ON THE RESULTS OF UKRAINIAN SCIENTIFIC STUDENT CONFERENCE)

Наталія Алексєєва
асистент кафедри фінансів

Тетяна Табакова
асистент кафедри фінансів, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Natalia Alexeeva
Assistant of Department of Finance

Tatiana Tabakova
Assistant of Department of Finance, SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

Досліджено роль та значення фінансової політики України в умовах інтеграційних процесів, визначено домінанти, ризики та виклики сучасності. За результатами Всеукраїнської студентської наукової конференції сформовано рекомендації та пропозиції щодо використання фіскальних інструментів, податків та інструментів фінансового ринку для досягнення макрофінансової стабільності

The article examines the role and importance of financial policy of Ukraine under integration processes, dominant, risks and challenges of our time were determined. The approaches to the interpretation of the definition of «financial policy» were analyzed. It is proved that the level of financial policy implementation should be in harmonious unity: financial policy of the state (macro level), financial policy undertakings (micro) financial policies of international organizations and financial institutions (international level). The purpose, objectives, elements of financial policy were identified. Stages of development and implementation of financial policy of the country were proposed to divide into six main areas. Expected results of the qualitative performance of the basic stages of development and implementation financial policy were defined in article. It was determined that the main problems facing the development of the national economy are tough competition in the global market, macrofinancial instability, high loss ratio of domestic enterprises and dangerously low profitability of their activities. As a result of the All-Ukrainian student conference recommendations and suggestions for using fiscal instruments, taxes and financial market instruments to achieve macro-financial stability are formed

Ключові слова: фінансова політика, макрофінансова стабільність, економічний розвиток, фінансова система, фіскальна та монетарна політика, інтеграційні процеси

Keywords: financial policy, macro-financial stability, economic development, financial system, fiscal and monetary policy, integration processes

На сьогоднішній день держава має використовувати ефективні інструменти впливу на соціально-економічні процеси в країні. Тому зрозумілим стає інтерес з боку теоретиків і практиків до питань фінансової політики, а особливо — складнощів її реалізації в сучасних умовах.

Фінансова політика має відповідати інтересам всіх суб'єктів фінансових відносин, не створюючи при цьому антагоністичних суперечностей. Саме цей аспект є найбільш важливим на сучасному етапі. Тому що обрана фінансова політика істотно впливає на діяльність окремих суб'єктів.

Питання виваженої ефективної фінансової політики було і буде актуальним не лише в Україні, а й в усьому світі. Де-юре уряд України давно обрав курс на реформування в фінансовій сфері, де-факто реальні кроки в цьому напрямку ледь помітні. Наприклад, розширення повноважень органів місцевого самоврядування — одне з найобговорюваніших питань в бюджетній сфері. На сьогоднішній день вони не мають ні достатньої автономії у питаннях, що стосуються визначення розміру і структури видатків, ні достатнього адміністративного і фінансового потенціалу для належного виконання покладених на них функцій, ні дієвих стимулів для підвищення ефективності надання суспільних благ, до того ж, не існує чіткого розмежування видаткових зобов'язань між рівнями влади з урахуванням економічних критеріїв.

Тому актуальність обраної теми конференції є беззаперечною. Її можна розглядати як з наукової точки зору, бо вона зумовлена об'єктивною потребою корегування, вдосконалення і змін напрямків розвитку України, так і з громадянських позицій через інтерес до результатів проведення фінансової політики. На відміну від фінансів та фінансової системи фінансова політика є цілком суб'єктивним проявом фінансів. Це підтверджують різноманітні визначення фінансової політики (рис. 1).

Автори по-різному тлумачать поняття фінансової політики (рис. 1), розглядаючи її як комплекс дій та заходів, як особливу сферу діяльності держави тощо, визнаючи при цьому її надважливу роль. Вона може бути ефективним знаряддям впливу на економічний та соціальний розвиток суспільства. Всі рівні її реалізації мають знаходитися в гармонійній єдності: фінансова політика держави (макрорівень), фінансова політика суб'єктів господарювання (мікрорівень), фінансова політика міжнародних організацій та фінансових інституцій (міжнародний рівень).

Мета та завдання фінансової політики багатогранні і включають в себе:

- забезпечення її економічного і соціального розвитку;
- підвищення рівня суспільного добробуту шляхом оптимального розподілу ВВП між галузями національної економіки, соціальними групами населення та окремими територіями;
- створення раціональної системи управління фінансовими ресурсами, спрямованої на забезпечення стратегічних і тактичних завдань діяльності для цього необхідним є:

а) вироблення науково обґрунтованих концепцій розвитку фінансів;

б) визначення основних напрямків використання фінансів на перспективу і поточний період;

в) здійснення практичних дій, направлених на досягнення поставленої мети.

Фінансова політика є складовою економічної політики держави (рис. 2).

Фінансова політика реалізується через вироблення фінансової стратегії і тактики (рис. 3).

Фінансова стратегія і фінансова тактика знаходяться у тісному взаємозв'язку. Стратегія визначає суть і напрями тактики.

Процес розробки і реалізації фінансової політики країни має включати наступні етапи: формулювання і розробка мети та завдань фінансової політики; вибір типу, обрання виду фінансової політики; обґрунтування напрямків фіскальної та грошово-кредитної політики, їх інструментів; здійснення стратегічних та тактичних кроків; контроль за провадженням фінансової політики (рис. 4).

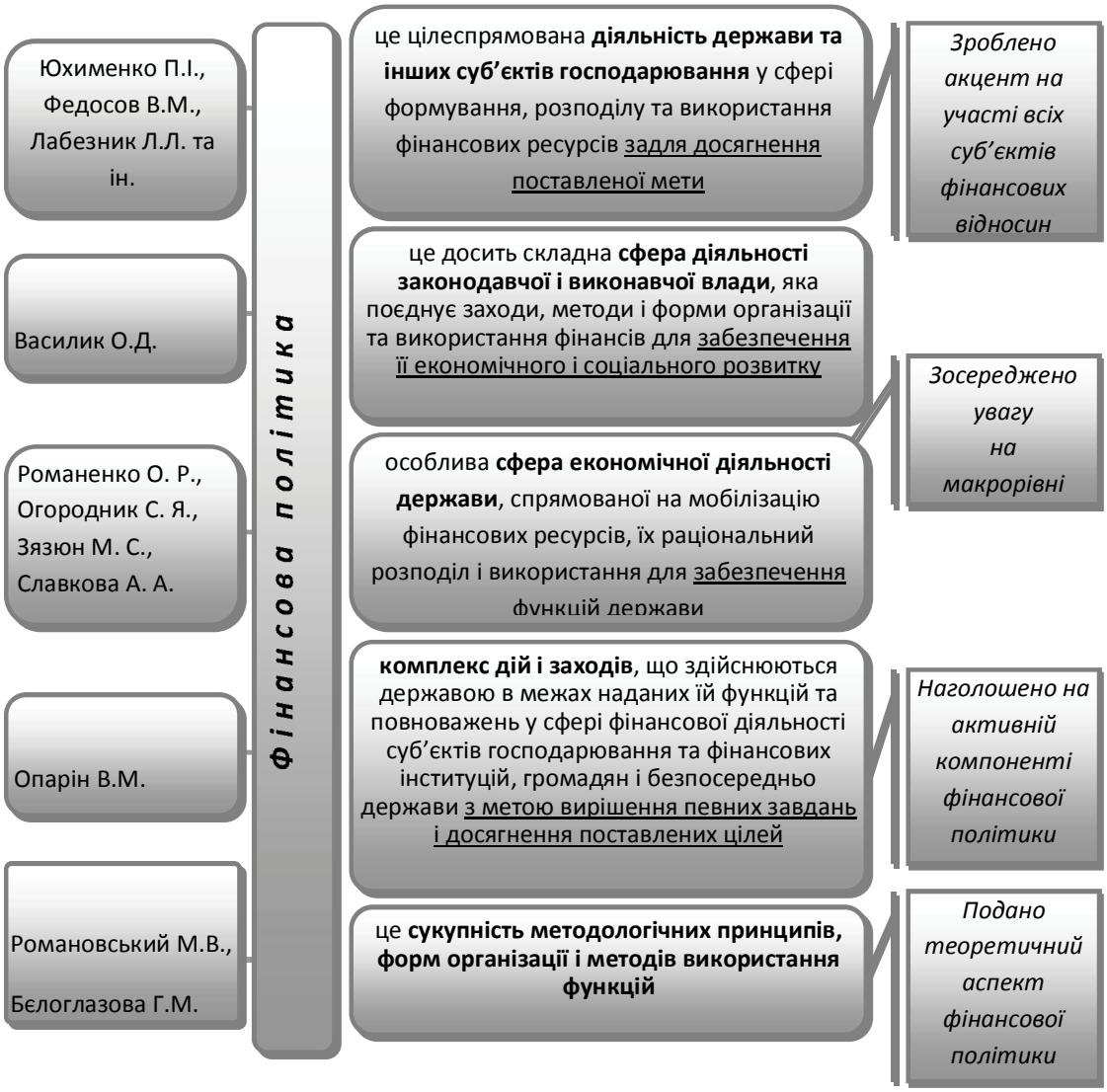

Рис. 1 Підходи різних авторів до визначення фінансової політики*

Джерело: * складено на основі [1, с. 207; 2, с. 57; 3, с. 42; 4, с. 47; 5, с. 42]

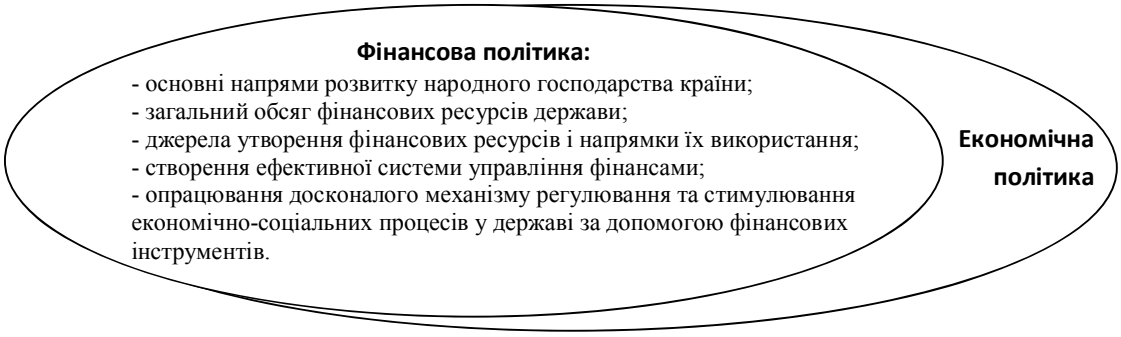

Рис. 2 Співвідношення між економічною та фінансовою політикою держави*

Джерело: * розроблено авторами

За умови втілення в життя та якісного виконання всіх названих етапів розробки та реалізації фінансової політики очікуваними результатами є:

- сталий економічний розвиток держави;
- стабільність фінансової системи, відображенням цього у реальних макрофінансових показниках;
- нейтралізація впливу зовнішніх та внутрішніх загроз розвитку;
- недопущення широкомасштабного відтоку капіталу з країни;
- запобігання конфліктам між

Рис. 3 Очікувані результати взаємодії елементів фінансової політики*

Джерело: * складено авторами на основі [1, с. 208-209]

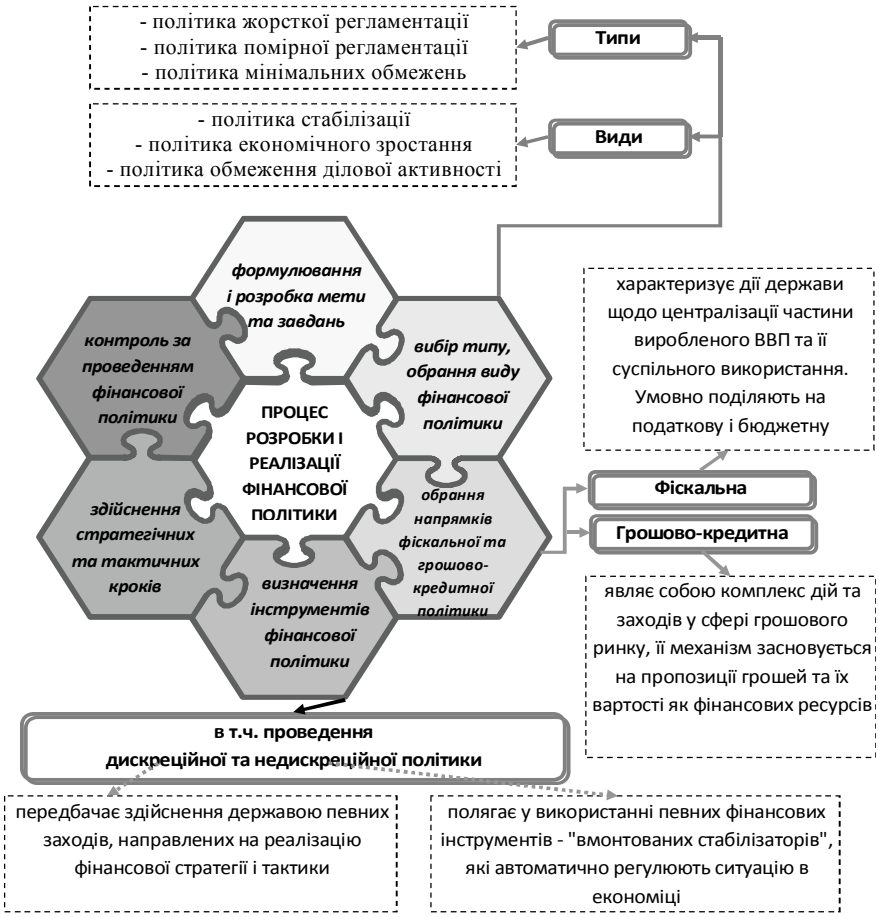

Рис. 4 Процес розробки і реалізації фінансової політики*

Джерело: складено авторами

суб'єктами фінансових відносин;

- ефективне залучення та використання позикових коштів;
- запобігання злочинам та ефективна система відповідальності за порушення законодавства;
- стимулювання розвитку ділової активності;
- розвитку законодавчої бази та культури фінансової діяльності [6]

Але чому ж ми не завжди отримуємо бажаний результат? Можна виділити як внутрішні так і зовнішні загрози (рис. 5), які лежать в основі невдач реалізації фінансової політики.

Кожна стадія фінансової діяльності держави пов'язана з можливістю виникнення ризиків. Особливого значення управління ризиками набуває для країн, що трансформуються до ринкової економіки. Чинники, які вносять дисбаланс в фінансову сферу, найрізноманітніші: ***політичного та законодавчого характеру*** (політична стабільність та прозорість державного управління, рівень розвитку інститутів влади; рівень співпраці між гілками влади у виробленні економічних рішень, якість законодавчого механізму та ін.), ***економічного характеру*** (стан та стабільність розвитку економіки, якість формування бюджетної політики, рівень інфляційного тиску на економіку, ефективність податкового адміністрування, стан валютних резервів країни та прозорість розрахунків в економіці, рівень тонізації в економіці та ін.), ***зовнішньоекономічного характеру*** (рівень імпорто-/експортозалежності економіки, структура імпорту/експорту; конкурентоспроможність, диверсифікованість структури основних торговельних партнерів та ін.), ***боргового характеру*** (рівень боргового навантаження на економіку, оптимальність структури державного боргу, рівень умовних зобов'язань та ін.), планування, виконання та контролю (якість бюджетного планування та прогнозування, яке безпосередньо залежить від реальності макроекономічних та макрофінансових показників і визначає адекватність бюджетних показників) та ін. [8, с. 724-742].

Без вирішення зазначених вище проблем неможливий подальший розвиток країни.

Саме тому актуальним питанням залишається пошук ефективних інструментів фінансової політики держави, які дозволять досягти макрофінансової стабільності держави та сприятимуть розвитку економіки України. Важливого значення в цьому контексті набуває використання

Рис. 5. Зовнішні та внутрішні загрози фінансовій політиці

Джерело: * складено авторами на основі [7]

інтелектуальних досягнень молоді. Відновлення соціально-економічного розвитку України потребує формування нового фінансового світогляду як основи втілення досягнень сучасного фінансово менеджменту і практичного визначення інноваційності як домінантної моделі розвитку. Дослідженню цього завдання присвячена робота кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В.Гетьмана».

У рамках заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку наукової студентської думки 20 березня 2015 року на базі кафедри фінансів і кафедри фінансових ринків ДВНЗ «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана» було проведено X ювілейну Всеукраїнську студентську наукову конференцію на тему: «Фінансова політика України в умовах інтеграційних процесів: домінанти, ризики та виклики сучасності», основною ціллю якої стало сприяння широкого залучення студентів до науково-дослідної роботи та підвищення рівня її результативності. Головною метою заходу стало визначення домінантів фінансової політики України в умовах інтеграційних процесів, виявлення основних ризиків, які стоять на перешкоді макрофінансової стабільності та відновленню конкурентоспроможності національної економіки.

Понад 80 студентів із вітчизняних вищих навчальних закладів третього та четвертого рівнів акредитації виявили бажання взяти участь у конференції, і тих із них, які стали авторами найкращих тез доповідей було запрошено 20 березня 2015 року виступити зі своїми науковими дослідженнями на конференції з метою презентації та обговорення досліджуваних ними проблем.

Робота конференції розпочалась із вступного слова на пленарному засіданні заступника голови оргкомітету, заслуженого діяча науки і техніки України, професора, доктора економічних наук, завідувача кафедри фінансів КНЕУ В. М. Федосова, який зазначив, що формування фінансового світогляду нового покоління – одне з основних завдань фінансової школи України, виконання якого є запорукою розвитку інтелектуального потенціалу країни. Думку видатного українського вченого повністю розділили запрошені гості.

По закінченню пленарного засідання основні проблеми формування, розвитку та трансформації в умовах глобалізацій них процесів сучасної фінансової політики України були детально розглянуті на засіданні круглого столу в тематичних блоках, які відповідають напрямам загального наукового дослідження кафедр фінансів і фінансових ринків, зокрема: «Управління державними фінансами та бюджетна політика в вирі інтеграційних процесів», «Соціально-економічні ефекти податкової політики в контексті макрофінансової глобалізації», «Інноваційно-інформаційна інфраструктура фінансового ринку в глобальному фінансовому середовищі».

Доповіді учасників конференції були присвячені пошуку інструментів управління державними фінансами, які забезпечать ефективність бюджетної та податкової політики, визначенню пріоритетних напрямів розвитку інноваційно-інформаційної інфраструктури фінансового ринку. Наукові результати, висвітлені на засіданні круглого столу конференції, базуються на використанні системного підходу, а також сучасних інформаційних технологій, аналізу, синтезу й економіко-математичних методів.

Під час роботи конференції учасниками було досліджено стратегію реформування державних фінансів України, яка дозволить в умовах глобалізацій них процесів досягти розвитку національної економіки. Важливого значення в процесі дослідження було приділено ґрунтовному аналізу фіскальних та податкових інструментів стимулювання фінансового та економічного розвитку, висвітлювалися питання необхідності оптимізації дохідної та видаткової частини бюджету, наголошувалося на необхідності використання всіх наявних інструментів фінансової політики для відновлення макрофінансової ста-

більності в Україні, висвітлювалась перспективи розвитку та оптимізації податкової системи України, йшлося про необхідність інтеграції фінансової системи України в міжнародний фінансовий простір. Особливого значення було приділено дослідженню проблем фінансового ринку в глобальному фінансовому середовищі, зокрема було розглянуто перспективи співпраці України з ЄБРР, роль транснаціональних банків в глобалізаційній економіці, визначені інституційні засади державної підтримки банків в умовах фінансової кризи.

Не можна не відмітити, що більшість робіт, запропонованих для розгляду на конференції, містять конструктивні рішення і пропозиції, запровадження яких допоможе поліпшити існуючу систему фінансового менеджменту, зокрема податкового й бюджетного, його складових.

На основі досліджень учасників конференції можна зробити **ВИСНОВОК**, що в умовах розвитку інтеграційних процесів, забезпечення функціонування ефективної фінансової політики є одним із основних завдань для будь-якої держави. Ключова роль на сьогодні належить створенню умов для сталого економічного розвитку України, який безпосередньо залежить від раціонального та ефективного використання обмежених фінансових ресурсів. Досягнення фінансової безпеки держави за таких умов потребує постійного удосконалення методів державного управління.

Основними проблемами, які стоять на шляху розвитку національної економіки, є жорстка конкуренція на світовому ринку та макрофінансова нестабільність ринкового середовища, яке перебуває під постійним впливом внутрішніх та зовнішніх загроз. Особливо актуальними ці проблеми є нині на фоні зниження конкурентоспроможності національного виробництва, високого рівня збитковості вітчизняних підприємств та загрозливо низького рівня рентабельності їх діяльності.

Правильне визначення домінантів фінансової політики держави та забезпечення її ефективного функціонування дозволить ліквідувати сучасні проблеми української економіки та досягти значних результатів. Врахування переваг та недоліків подальшої європейської інтеграції допоможе уникнути помилок у майбутньому.

За підсумками роботи конференції було сформовано рекомендації та пропозиції щодо основних напрямів розвитку сучасної фінансової політики України в умовах поширення інтеграційних процесів.

Зокрема, у тематичному блоці «Управління державними фінансами та бюджетна політика в вирі інтеграційних процесів управлінської фінансової інфраструктури» першочерговим є визначення пріоритетних напрямів збільшення ефективності бюджетної політики. Ключовою складовою будь-якої бюджетної системи є ефективний розподіл акумульованих державою фінансових ресурсів з метою виконання основних функцій соціально-економічного розвитку. Існуючі недоліки бюджетної системи провокують нецільове використання фінансових ресурсів держави та, як наслідок, стають на заваді розвитку держави. Все це вимагає вдосконалення і переорієнтації діючої бюджетної системи, виявлення причин низької ефективності використання бюджетних коштів та розробки дієвої бюджетної політики, яка має забезпечувати сталий розвиток національної економіки, підвищення стандартів життя і рівня добробуту громадян, сприяти збалансованому розвитку конкурентоспроможної економіки, забезпечувати фінансову стабільність держави.

У секції «Соціально-економічні ефекти податкової політики в контексті макрофінансової глобалізації» основоположним є підвищення ефективності функціонування податкової системи, шляхом досягнення оптимального розподілу податкового навантаження, створення умов для збільшення податкових надходжень до бюджету держави, удосконалення взаємодії податкових та митних органів у частині поліпшення адміністрування платежів до бюджету та уникнення необґрунтованих втрат

доходів бюджету, удосконалення системи адміністрування податків.

У тематичному блоці «Інноваційно-інформаційна інфраструктура фінансового ринку в глобальному фінансовому середовищі» для забезпечення створення дієвого, конкурентного фінансового ринку першочерговим має стати створення ліквідного ринку державних боргових цінних паперів, запровадження валютних деривативів, створення умов для збільшення інвестиційних вкладень від страхових компаній, пенсійних фондів, інститутів спільного інвестування тощо, на які покладена роль відновлення економіки та її інтеграції у світову.

У зв'язку з наявністю широкого кола питань фінансової політики в Україні, які потребують вирішення шляхом фундаментальних наукових підходів, прийнято рішення про проведення наступної студентської конференції у квітні 2016 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юхименко П.І. Теорія фінансів: підр. / П.І. Юхименко, В.М. Федосов; за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ, 2010. – 576 с. – IBSN: 978-966-364-997-9.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. - К.: НІОС. - 2000. - 416 с. ISBN: 966-95321-5-9.
3. Фінанси: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – 2-ге вид., перероб. і доп. / [О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова]. – К.: КНЕУ, 2003. – 387 с. – ISBN: 966–574–510–7.
4. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. — 4-те вид., без змін. — К.: КНЕУ, 2007. — 240 с. – ISBN 966574285X.
5. Финансы и кредит: Учебник / Под ред. М.В. Романовского, Г.Н. Белоглазовой. – М.: Юрайт – Издат, 2003. – 546с. – IBSN: 5-94879-463-6.
6. Офіційний сайт Інформаційно-аналітичного порталу Українського агентства фінансового розвитку / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/
7. Підхомний О. Чинники фінансової безпеки України в умовах глобалізації / О. Підхомний, О. Білецька, Я. Шевцова // Вісник Львів. Ун-ту, 2008. - Вип 39. – С. 424-426.
8. Федосов В. М. Бюджетна система: підручник [Текст] / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр навч. л-ри: Тернопіль: Екон. думка, 2012. – 871 с. – IBSN: 978-617-674-088-0.

REFERENCES

1. Yukhymenko P.I. Teoriia finansiv: pidr. / P.I. Yukhymenko, V.M. Fedosov; za red. V.M. Fedosova, S.I. Yuriia. – K.: TsUL, 2010. – 576 s. – IBSN: 978-966-364-997-9.
2. Vasylyk O.D. Teoriia finansiv: Pidruchnyk. - K.: NIOS. - 2000. - 416 s. ISVN: 966-95321-5-9.
3. Finansy: navch.-metod. posib. dlia samost. vyvch. dystsypliny. – 2-he vyd., pererob. i dop. / [O. R. Romanenko, S. Ya. Ohorodnyk, M. S. Ziaziun, A.A. Slavkova]. – K.: KNEU, 2003. – 387 s. – ISBN: 966–574–510–7.
4. Oparin V. M. Finansy (Zahal'na teoriia): Navch. posibnyk. — 4-te vyd., bez zmin. — K.: KNEU, 2007. — 240 s. – ISBN 966574285Kh.
5. Fynansy y kredyt: Uchebnyk / Pod red. M.V. Romanovskoho, H.N. Belohlazovoj. – M.: Yurajt – Yzdat, 2003. – 546s. – IBSN: 5-94879-463-6.
6. Ofitsijnyj sajt Informatsijno-analitychnoho portalu Ukrains'koho ahentstva finansovoho rozvytku / [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ufin.com.ua/
7. Pidkhomnyj O. Chynnyky finansovoi bezpeky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii / O. Pidkhomnyj, O. Bilets'ka, Ya. Shevtsova // Visnyk L'viv. Un-tu, 2008. - Vyp 39. – S. 424-426.
8. Fedosov V. M. Biudzhetna systema: pidruchnyk [Tekst] / za nauk. red. V.M. Fedosova, S.I. Yuriia. – K.: Tsentr navch. l-ry: Ternopil': Ekon. dumka, 2012. – 871 s. – IBSN: 978-617-674-088-0.